

บทที่ 4
สภาพปัจจุบันและการจัดการ
ศึกษาสงเคราะห์

บทที่ 4

สภาพปัจจุบันและการจัดการ ศึกษาสงเคราะห์

4.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาสงเคราะห์

กองการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบการจัดการศึกษาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งมีหน้าที่จัดการเรียน การสอน ให้แก่บุคคลซึ่งไม่มีผู้ดูแล ผู้ยากไร้ ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา หรือด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก อันเนื่องมาจากปัญหาสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และจัดส่งเสริมให้ผู้มีปัญญาเลิศ หรือผู้มีความสามารถพิเศษ ที่ไม่มีโอกาสจะเข้ารับการศึกษาในระบบการศึกษาปกติให้ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงเป็นระบบ และเกิดความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ 3 ระดับ คือ

1. จัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาให้กับเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมเด็กก่อนเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา
2. จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา
3. จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ให้แก่นักเรียนที่เรียนจบระดับชั้นประถมศึกษา ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ดังนี้

1. จำนวนโรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์กรมสามัญศึกษา

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	จำนวน 24 โรงเรียน
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์	จำนวน 13 โรงเรียน
3. โรงเรียนสำหรับเด็กยากจนแต่มีผลการเรียนดีเด่นทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ (โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณีย์เขต)	จำนวน 1 โรงเรียน
4. โรงเรียนสำหรับเด็กในชุมชนแออัด (โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์)	จำนวน 1 โรงเรียน
รวม	39 โรงเรียน

2. ครูในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

- อัตราครูต่อนักเรียน โดยเฉลี่ยในเกณฑ์ครู 1 คน ต่อนักเรียน 12 คน โดยแยกตามสายงานดังนี้

2.1 สายผู้บริหาร

- จำนวนผู้บริหารมีได้สถานศึกษาละ 1 ตำแหน่ง
- จำนวนผู้ช่วยผู้บริหารมีได้สถานศึกษาละ 1 - 4 ตำแหน่ง

โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ
2. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง
3. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการ
4. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริการ

และจากการวิจัยของสันติสุข สันติศาสนสุข (2538 : 233 - 234) สรุปว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการบริหารของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือเพศชาย ร้อยละ 70.09 เพศหญิง ร้อยละ 29.91 ส่วนใหญ่อายุ 36 - 45 ปี มีอายุราชการ 16 - 20 ปี มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทางการบริหารระหว่าง 6 - 10 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ และพักอาศัยอยู่ในบ้านพักภายในโรงเรียน

2.2 ครูปฏิบัติการสอน คือผู้ที่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเรียน การสอนและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

ชั่วโมงทำงาน 35 คาบ/สัปดาห์

- ชั่วโมงสอน 20 คาบ/สัปดาห์
- ปฏิบัติงานอื่น ๆ 15 คาบ/สัปดาห์

และจากการวิจัยของสันติสุข สันติศาสนสุข (2538 : 234) สรุปว่า ครูอาจารย์ผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายคือ เพศหญิง ร้อยละ 54.02 และเพศชาย ร้อยละ 45.98 อายุ 31 - 35 ปี มีอายุราชการอยู่ระหว่าง 11 - 15 ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 - 10 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ และพักอาศัยอยู่ในบ้านพักภายในโรงเรียน และมีอยู่จำนวนมากที่พักอยู่กับนักเรียนในหอพัก

2.3 ครูทำหน้าที่สนับสนุนการสอน ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนและสนับสนุนการสอน โดย กำหนดชั่วโมงการทำงาน 35 คาบ/สัปดาห์ แต่หน้าที่นอกจากปฏิบัติหน้าที่ในสายงานนั้นๆ แล้ว ต้องมีเวลาทำการสอนวิชาการ ในเวลาราชการปกติอีกไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 5 คาบ โดย จำแนกตามหน้าที่ ดังนี้

1. ครูโภชนาการ
2. ครูอนามัยโรงเรียน
3. ครูแนะแนว จิตวิทยา หรือครูสังคมสงเคราะห์
4. ครูบรรณารักษ์
5. ครูธุรการ
6. ครูการเงินและบัญชี
7. ครูโสตทัศนศึกษา
8. ครูกิจกรรมนักเรียน
9. ครูทะเบียนและวัดผล
10. ครูพัสดุ
11. ครูแผนงานและประเมินผล
12. ครูปกครอง

2.4 เกณฑ์การคิดอัตรากำลังครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

2.4.1 สายบริหาร คิดตามเกณฑ์จำนวนห้องเรียน

5 ห้องขึ้นไป	มีผู้ช่วยได้	1	ตำแหน่ง
10 ห้องขึ้นไป	มีผู้ช่วยได้	2	ตำแหน่ง
15 ห้องขึ้นไป	มีผู้ช่วยได้	3	ตำแหน่ง
20 ห้องขึ้นไป	มีผู้ช่วยได้	4	ตำแหน่ง

2.4.2 สายสนับสนุนการสอน

หน้าที่ ที่ 1 - 11 คิดตามเกณฑ์จำนวนห้องเรียน (เกณฑ์เดียวกับสายบริหาร)

หน้าที่ ที่ 12 ครูปกครองคิดตามเกณฑ์จำนวนนักเรียนประจำ 50 คนต่อครูปกครอง 1 คน

2.4.3 สายปฏิบัติการสอน

สูตรคำนวณจำนวนครู : ครูรวม - (ผู้บริหาร + ครูสนับสนุนการสอน)

$$\text{ครูรวม} = \frac{\text{จำนวนห้อง} \times \text{จำนวนนักเรียน}}{\text{จำนวนครู : นักเรียน}}$$

การคิดเกณฑ์อัตรากำลัง

ตัวอย่าง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ก. มี 15 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนต่อ

ห้อง 35 คน จะมีครูกี่คน ?

$$\begin{aligned}\text{ครูรวม} &= \frac{15 \times 35}{12} \\ &= \frac{525}{12} \\ &= 43.75 \\ &= 44 \quad \text{AU}\end{aligned}$$

3. ขนาดของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

1. ห้องเรียนเปิดสอนระดับประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นละ 2 ห้องเรียน รวม 24 ห้องเรียน
2. จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาห้องละ 35 คน ระดับมัธยมศึกษาห้องเรียนละ 35 - 40 คน
3. ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งสิ้น 31,538 คน ครู 1,447 คน (ข้อมูลกองการศึกษา สงเคราะห์ ปีการศึกษา 2541)

4. อาคารสถานที่

การเลือกพื้นที่จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

การจะจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แต่ละโรงเรียน จะต้องได้รับการพิจารณาวิเคราะห์ วิจัย ถึงความเหมาะสมในทุก ๆ ด้านให้ชัดเจน เพราะโรงเรียนประเภทนี้จะต้องลงทุน

สูง และเมื่อได้ดำเนินการลงไปแล้วไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้อีกดังนั้นก่อนจะตัดสินใจดำเนินการ จะต้องพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1. ความห่างไกลจากชุมชนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นโรงเรียนประเภทที่มุ่งช่วยเด็ก ผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร และมีปัญหาในแนวชายแดน จึงสมควรจะต้องตั้งบริเวณที่อยู่ไม่ห่างไกลจากชุมชนใหญ่มากนัก ทั้งนี้เพราะ

1. โรงเรียนประเภทประจำ จะต้องมีแหล่งซื้ออาหารและวัตถุดิบเพื่อใช้ในการ ประกอบอาหารเลี้ยงนักเรียนอย่างเพียงพอ
2. การคมนาคมสะดวกที่ผู้ปกครองจะต้องนำบุตรหลานมาส่งเข้าโรงเรียน
3. มีสถานพยาบาลที่ทันสมัย หากนักเรียนเจ็บป่วย หรือมีความฉุกเฉินจะต้องส่ง เข้ารักษาได้ทันเวลาที่
4. หากบ้านพักครูในโรงเรียนมีไม่เพียงพอต่อความต้องการก็จะต้องหาเช่า เพื่อ บรรเทาความเดือดร้อนได้

2. แหล่งน้ำธรรมชาติโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นโรงเรียนที่ต้องอยู่ประจำที่โรงเรียน แหล่งน้ำเป็นหัวใจของโรงเรียน พื้นที่ที่มีลำน้ำธรรมชาติไหลผ่านจะเป็นลำธาร คลอง หรือแม่น้ำ ไหลผ่านจะเป็นที่ที่เหมาะสม เพราะชีวิตกับน้ำจะแยกกันไม่ออก และคิดในระยะยาวจะคุ้มกับ การลงทุนเพราะส่วนที่ประหยัดจากค่าน้ำจะช่วยให้พัฒนาส่วนอื่น ๆ ได้อีกมาก ดังนั้นโรงเรียนที่ ได้มาตรฐานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ส่วนหนึ่งเกิดจากการพัฒนาแหล่งน้ำ

แม้บางพื้นที่ไม่มีแหล่งน้ำไหลผ่านก็มีทางแก้ไขปัญหาโดยการขุดสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ทั้งด้านการดำรงชีวิต และด้านการเกษตร ในการฝึกอาชีพนักเรียน นอกจากนี้จะ ต้องคำนึงถึงน้ำในรูปแบบอื่น ๆ อีก เช่นน้ำฝน คือน้ำธรรมชาติหากไม่อยู่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม น้ำฝนจะเป็นน้ำที่ใช้บริโภคได้ ถ้าได้รับการกักเก็บในภาชนะที่สะอาดและปลอดภัย

3. ขนาดของพื้นที่ กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดให้โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่ตั้งขึ้น ใหม่จะต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 100 ไร่ และกระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดการขอใช้ที่ดินในที่ สาธารณประโยชน์ของหลวงได้ไม่เกิน 200 ไร่

โดยข้อเท็จจริงในการดำเนินงานโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จะใช้ที่ดินไม่ต่ำกว่า 200 ไร่ โดยแบ่งเขตการใช้งาน ดังนี้

1. บริเวณที่เรียน บริเวณที่พัก บริเวณสนามกีฬา บริเวณที่พักผ่อนจะใช้เนื้อที่ ประมาณ 100 ไร่

2. บริเวณสถานที่ฝึกอาชีพ บริเวณแหล่งน้ำ บริเวณสวนอนุรักษ์จะใช้เนื้อที่ประมาณ 100 ไร่

4. ลักษณะของพื้นดิน ลักษณะของดินในบริเวณที่จะก่อสร้างโรงเรียนจะต้องพิจารณาให้รอบคอบ เพราะหากจะก่อสร้างบริเวณที่เป็นดินทรายมาก การกักเก็บน้ำก็ทำได้ยากขึ้น การใช้ที่ดินที่เป็นดินลูกรัง ก็จะมีปัญหาในการปลูกพืช ในการฝึกอาชีพเกษตรกรรมให้นักเรียน ดังนั้น ลักษณะของดินควรจะเป็นดินเหนียว หรือดินร่วนที่สามารถใช้ในการเพาะปลูก

5. ความสูงของพื้นที่ บริเวณที่จะก่อสร้างสูงจากระดับน้ำทะเลพอควร (ข้อมูลจาก กรมทรัพยากรธรณี) เพราะความสูงของพื้นที่ จะเกี่ยวข้องกับชนิดของพืชที่ใช้ให้นักเรียนได้ศึกษา และฝึกอาชีพ และจะเกี่ยวข้องกับการปลูกสัตว์

6. การจัดผังและบริเวณ โดยทั่วไปโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีพื้นที่มาก การวางผัง และบริเวณจะไม่ยุ่งยากเหมือนโรงเรียนที่มีพื้นที่จำกัด ดังนั้นจึงแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนของอาคารเรียน และอาคารประกอบ เช่น หอนอน โรงหุงต้ม โรงอาหาร-หอประชุม เรือนพยาบาล โรงฝึกงาน

ส่วนที่ 2 สนามกีฬา โรงยิม บริเวณที่พักผ่อน

ส่วนที่ 3 ส่วนของที่ฝึกอาชีพ ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ทำการเกษตร คอกปศุสัตว์ การประมง ตลอดจนบ้านพัก นักเรียนที่ดูแลรับผิดชอบการเกษตรและปศุสัตว์

ส่วนที่ 4 บริเวณอ่างเก็บน้ำ หรือฝายน้ำล้น พื้นที่อนุรักษ์ อาจจะเป็นสวนป่า เพื่อการศึกษาอันเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและการอนุรักษ์ เพราะนักเรียนส่วนหนึ่งของโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์มาจากชาวเขาอันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์อย่างยิ่ง (วินัย พัฒนรัฐ , ม.ป.ป. : 20)

4.2 การจัดการศึกษาสงเคราะห์

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเติมเต็มให้กับการศึกษาในลักษณะพิเศษของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจะช่วยให้การบริการทางการศึกษา แก่ประชาชนของกระทรวงศึกษาธิการ มีความครอบคลุม สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

แต่เดิมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้หลักสูตรเฉพาะของตนเอง ซึ่งนักเรียนต้องเรียนวิชาสามัญและวิชาชีพบางอย่าง เช่น วิชาตัดเย็บเสื้อผ้า และวิชาเกษตรกรรม ต่อมาเมื่อหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ประกาศใช้ ทางโรงเรียนก็ใช้หลักสูตรใหม่นี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา โดยปรับใช้ให้สอดคล้องกับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

จุดมุ่งหมายการศึกษา

1. เพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนมาก ให้ได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติ
2. เพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส เพราะสภาพภูมิศาสตร์ เช่นเด็กที่อยู่ตามชายแดน ตามป่า ตามเขา และเกาะต่าง ๆ ซึ่งรัฐไม่สามารถจัดสร้างโรงเรียนในชุมชนดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง
3. เพื่อช่วยเหลือชนต่างวัฒนธรรม หรือชนกลุ่มน้อย ให้ได้รับการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
4. เพื่อช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน ลูกชาวเรือ ลูกกรรมกรก่อสร้าง ให้ได้รับการศึกษา
5. เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ครอบครัวประสบภัยธรรมชาติไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
6. เพื่อช่วยแก้ปัญหาเด็กที่มีปัญหาทางสังคม เช่น
 1. บุตรผู้ป่วยด้วยโรคที่สังคมรังเกียจ
 2. เด็กกำพร้าที่ขาดที่พึ่ง
 3. เด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการไปประกอบธุรกิจทางเพศ
 4. เด็กที่บิดามารดาไปขายแรงงานในกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัดทิ้งลูกให้อยู่บ้านกันตามลำพัง

สำหรับการจัดการศึกษานั้นนอกจากจะจัดตามหลักสูตรปกติแล้วยังประกอบไปด้วยกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1. กิจกรรมของนักเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

กิจกรรมของนักเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มี 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมของนักเรียนซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
2. กิจกรรมของนักเรียนซึ่งเป็นไปตามหลักสูตรฯ พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

1. กิจกรรมของนักเรียนซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำนั้น นอกจากจะทำการสอนตามหลักสูตร ซึ่งมีตารางสอนในเวลาเรียนปกติแล้ว ยังต้องปกครองเลี้ยงดูเด็กแทนพ่อแม่ ผู้ปกครองตลอดทั้งวันด้วย เพื่อความสะดวกในการดูแลปกครองเด็กจำนวนมาก โรงเรียนจึงกำหนดตารางกิจกรรมที่เด็กต้องปฏิบัติประจำวันนอกเหนือจากตารางสอน ซึ่งต้องคำนึงให้สอดคล้องกับความต้องการทางจิตวิทยาเกี่ยวกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของเด็ก โดยที่โรงเรียนได้มีการสอดแทรกสิ่งสมควรปลูกฝังเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปกครองและการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่าไว้ด้วย (กองการศึกษาพิเศษ, 2522 : 15)

ตารางกิจกรรมประจำวันที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์โดยทั่วไปจัดไว้คล้ายคลึงกัน มีดังนี้

- 05.00 - 05.30 น. - ตื่นนอน จัดเก็บที่นอน ล้างหน้า แปรงฟัน
- 05.30 - 06.30 น. - เข้าแถว ร้องเพลงปลุกใจ โดยมีหัวหน้าหอพักควบคุม
 - ฝึกกายบริหารร่วมกันทั้งโรงเรียน โดยมีครูควบคุมที่สนามในโรงเรียน
 - แยกกลุ่มฝึกดนตรี ฝึกกีฬา ทำความสะอาดหอพัก ตกแต่งบริเวณหอพัก รดน้ำต้นไม้ ช่วยกันพัฒนาโรงเรียน
- 06.30 - 07.00 น. - อาบน้ำ ชักเสื้อผ้าส่วนตัว นำไปตากที่ราวตากผ้าข้างนอนนอนอย่างเป็นระเบียบ แล้วแต่งตัวเตรียมไปโรงเรียน
- 07.00 - 07.30 น. - นักเรียนเข้าแถวหน้าหอพัก พบครูประจำหอนอนก่อนเดินแถวไปรับประทานอาหารเช้า
 - เมื่อครูตรวจความเรียบร้อยแล้ว หัวหน้าหอพักก็นำนักเรียนไปยังห้องอาหาร
 - เข้าแถวรอรับอาหาร

- นั่งโต๊ะรับประทานอาหารอย่างเรียบร้อย
- รับประทานอาหารเสร็จแล้ว จะต้องนำเศษอาหาร (ถ้ามี) ไปเทใส่ภาชนะที่จัดไว้ แล้วล้างภาชนะด้วยตนเองให้สะอาด ก่อนนำไปคว่ำ หรือ จัดเก็บให้เรียบร้อย
- 07.30 - 07.55 น. - เตรียมตัวเข้าห้องเรียน
- 07.55 - 08.20 น. - เข้าแถวกระทำพิธีเชิญธงขึ้นสู่ยอดเสา สวดมนต์และแผ่เมตตาหน้าเสาธง ครูเวรแจ้งข่าว หรืออบรมจัดเวรกระทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้เวลาช่วงสั้น ๆ อบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และระเบียบวินัยของนักเรียน
- 08.20 - 12.00 น. - เดินแถวแยกเข้าห้องเรียน และเรียนตามตารางเรียน
- 12.00 - 13.00 น. - เข้าแถวไปรับประทานอาหารกลางวันและพักผ่อน
- 13.00 - 16.00 น. - เข้าแถว เข้าเรียนตามตารางเรียน
- 16.00 - 17.00 น. - ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เกษตร กีฬา การใช้ห้องสมุด นันทนาการ ฯลฯ
- 17.00 - 17.30 น. - อาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้า
- 17.30 - 18.00 น. - เข้าแถว รับประทานอาหารเย็น
- 18.00 - 18.30 น. - พักผ่อนตามอัธยาศัย ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ เล่นดนตรี ฯลฯ
- 18.30 - 19.30 น. - ปฏิบัติกิจกรรมแนะแนว ทำการบ้าน ทบทวนบทเรียน สอนซ่อมเสริม
- 19.30 - 20.00 น. - พักผ่อน ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ เล่นดนตรี ฯลฯ
- 20.00 - 20.30 น. - ประชุม พบปะครูประจำหอนอน แล้วสวดมนต์ไหว้พระ หรือทำพิธีกรรมทางศาสนาตามความเหมาะสม

กิจกรรมสำหรับวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันหยุดอื่น ๆ โรงเรียนอาจจัดกิจกรรมพิเศษร่วมกันทั้งโรงเรียน หรือแบ่งความรับผิดชอบให้ชุมชนต่างๆ ผลัดกันจัดให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของวันหยุดนั้น ๆ

วันเสาร์

- 08.30 - 11.00 น. - จัดกิจกรรมตามตารางเรียน ตารางสอนซ่อมเสริม หรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
- 11.00 - 12.00 น. - สวดมนต์ไหว้พระพร้อมกันทั้งโรงเรียน

- กิจกรรมประชุมอบรมสัมมนาร่วมกันทั้งโรงเรียน
- 13.00 - 17.00 น. - พัฒนาโรงเรียน
- กิจกรรมของกลุ่มสนใจต่าง ๆ
- กิจกรรมตามความสนใจรายบุคคล
- พักผ่อน ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ เล่นดนตรี ฯลฯ

วันอาทิตย์

- 08.30 - 17.00 น. - ซักเสื้อผ้า ฝัาปูที่นอน ปลูกหมอน รีดผ้า
- ทัศนศึกษา แข่งกีฬา ฯลฯ
- พักผ่อน ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ เล่นดนตรี ฯลฯ

2. กิจกรรมของนักเรียนซึ่งเป็นไปตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง

พ.ศ. 2533)

กิจกรรมของนักเรียนซึ่งเป็นไปตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัยของนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตย กิจกรรมนักเรียนที่ควรจัดมีดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมรักษาดินแดน
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

กิจกรรมทุกกิจกรรมถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อนักเรียน ถ้าได้จัดให้สนองความสนใจ ความถนัด และความสามารถของนักเรียนได้มากที่สุด การจัดกิจกรรมนั้นต้องให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางและมีครูทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษา ครูเพียงแต่ฝึกให้นักเรียนรู้จักการวางแผนงาน ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม และแบ่งงานให้สมาชิกปฏิบัติ โดยรับผิดชอบร่วมกันทำงานตามโครงการที่วางไว้ และฝึกให้รู้จักวิธีการประเมินผลงาน แล้วปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่ เพื่อให้ผลงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทุกอย่างทุกขั้นตอนเน้นการกระทำของนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งนักเรียนอาจอาศัยประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีจากชั่วโมงตามปกติ แล้วนำมาใช้ในชั่วโมงกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจ (กรมสามัญศึกษา, 2531: 20)

2. โครงการในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

1. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ สืบเนื่องจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงตรวจเยี่ยมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ทอดพระเนตรเห็นว่า นักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนส่วนมากเมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่สามารถที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ด้วยผู้ปกครองมีฐานะยากจนและมีบุตรมาก ประกอบกับโรงเรียนอยู่ในถิ่นกันดารห่างไกลการคมนาคมพระองค์ได้พระราชทานทุนให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นตามระดับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน โดยคัดเลือกเป็นนักเรียนในโครงการพระราชานุเคราะห์เพื่อเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกองการศึกษาพิเศษ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 โดยได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนการศึกษาให้นักเรียนเข้าเรียนอยู่ประจำในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ทุกปี

2. โครงการทำเครื่องเงินชาวเขาตามพระราชดำริฯ

ความเป็นมา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระกระแสถึงเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวเขาว่า “ต้องอนุรักษ์ศิลปะเดิมของชาวเขาแต่ละเผ่าไว้ ซึ่งนับวันจะสูญหายไป เด็กรุ่นหลัง ๆ จะไม่เห็น”

ปัจจุบันหัตถกรรมเครื่องเงินชาวเขานับวันจะหายากและมีราคาแพงจึงมีพระราชดำริที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนที่เป็นบุตรหลานของชาวไทยภูเขา รวมทั้งบุคลากร

และนักเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เลย มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะด้านเหตุการณ์ฉุกเฉิน สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ มีจิตสำนึกและความตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่ตกทอดสืบมาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษให้ดำรงอยู่และสืบสานไว้อย่างต่อเนื่องตลอดไป

ศูนย์ประสานงาน

- สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สอนจิตรลดา

- กองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

3. โครงการพัฒนาการศึกษาบนพื้นที่สูง

ความเป็นมา

คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2532 กำหนดนโยบายเรื่องการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชาวเขา และมอบให้กระทรวงหลัก 4 กระทรวง จัดทำแผนหลักตามแนวความคิดของแผนแม่บท เพื่อการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ในส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการนั้น รับผิดชอบการจัดทำแผนงานหลักเพื่อจัดบริการทางการศึกษาขั้นพื้นฐานและแผนงานดังกล่าวเรียกว่า “แผนพัฒนาการศึกษาบนพื้นที่สูง”

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในเรื่องดังกล่าว ในปีงบประมาณ 2535 ได้แจ้งให้กรมสามัญศึกษาเสนอแผนงาน/งานของกรมสามัญศึกษาเข้าแผนพัฒนาการศึกษาบนพื้นที่สูงของกระทรวงศึกษาธิการ

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูง

1. เพื่อให้กลุ่มประชากรเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่อย่างทั่วถึง

2. เพื่อให้การจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อสร้างความพร้อมและความสำนึกให้กับประชากรเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการอนุรักษ์ การใช้ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหาร และการจัดการศึกษาระดับพื้นที่สูงให้มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนบุคลากรได้รับการดูแลด้านสวัสดิการและสวัสดิภาพที่เหมาะสม (สำนักงาน กิจการพิเศษ, 2534)

การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนบนพื้นที่สูงในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดโครงการจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนบนพื้นที่สูงตั้งแต่ปี 2535 - 2538 โดยรับนักเรียนชาวเขาจากจังหวัดในพื้นที่เป้าหมาย เข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพิ่มจากแผนปกติ ในชั้น ป. 1 และ ม. 1 ชั้นละ 10 คน ดังนี้

1. ปี 2535 รับนักเรียนประถมศึกษา (ชั้น ป. 1) เพิ่มในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 5 โรงเรียน ๆ ละ 10 คน/ปี ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน

2. ปี 2536 รับนักเรียนมัธยมศึกษา (ชั้น ม. 1) เพิ่มในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 5 โรงเรียน ๆ ละ 10 คน/ปี ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิดตออารี โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน

3. ปี 2537 รับนักเรียนประถมศึกษา (ชั้น ป. 1) เพิ่มในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 2 โรงเรียน ๆ ละ 10 คน/ปี ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 21 และ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22

4. ปี 2538 รับนักเรียนประถมศึกษา (ชั้น ป. 1) เพิ่มในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 3 โรงเรียน ๆ ละ 10 คน/ปี ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 23 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เลย

รวมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่รับนักเรียนตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับพื้นที่สูงทั้งสิ้น จำนวน 15 โรงเรียน ดังปรากฏในตารางแสดงจำนวนนักเรียนบนพื้นที่สูงต่อไปนี้

ตารางแสดงจำนวนนักเรียนบนพื้นที่สูงในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ (กองการศึกษาสงเคราะห์, 2540)

ที่	โรงเรียน/จังหวัด	จำนวนนักเรียนพื้นที่สูง									
		ปี 2535		ปี 2536		ปี 2537		ปี 2538		ปี 2539	
		ประถม	มัธยม	ประถม	มัธยม	ประถม	มัธยม	ประถม	มัธยม	ประถม	มัธยม
1.	ศึกษาสงเคราะห์ตาก ตาก	10		20		30		40		50	
2.	ศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว เชียงใหม่	10		20		30		40		50	
3.	ศึกษาสงเคราะห์แม่จัน เชียงราย	10		20		30		40		50	
4.	ศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน แม่ฮ่องสอน	10		20		30		40		50	
5.	ศึกษาสงเคราะห์น่าน น่าน	10		20		30		40		50	
6.	ศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารีฯ ลำปาง				10		20		30		30
7.	ศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์				10		20		30		30
8.	ศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี เพชรบุรี				10		20		30		30
9.	ศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ เชียงใหม่				10		20		30		30
10.	ศึกษาสงเคราะห์พนมทวน กาญจนบุรี				10		20		30		30
11.	ราชประชานุเคราะห์ 21 แม่ฮ่องสอน					10		20		30	
12.	ราชประชานุเคราะห์ 22 แม่ฮ่องสอน					10		20		30	
13.	ราชประชานุเคราะห์ 23 พิษณุโลก							10		20	
14.	ราชประชานุเคราะห์ 24 พะเยา							10		20	
15.	ศึกษาสงเคราะห์เลย เลย							10		20	
	รวม	50		100	50	170	100	270	150	370	150

กิจกรรมที่จัดให้นักเรียนบนพื้นที่ราบสูง

กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในโครงการพัฒนาการศึกษาบนพื้นที่สูงสามารถพิจารณาเลือกได้ตามความเหมาะสม จำแนกตามระดับการศึกษา ดังนี้

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักเรียนบนพื้นที่สูง ระดับชั้นประถมศึกษาควรมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. มุ่งเน้นการปลูกฝังความคิด การสร้างค่านิยมในความเป็นไทย
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. การปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง
4. การสร้างค่านิยมในการพึ่งตนเอง
5. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
6. ความเข้าใจในเรื่องโทษจากสิ่งเสพติด และการปลูกพืชทดแทน
7. การประหยัด

8. การฝึกประชาธิปไตย
 9. การจัดสหกรณ์
 10. การปลูกฝังเรื่องงานและอาชีพ
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักเรียนบนพื้นที่สูง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ควรมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. การปลูกฝังความคิด การสร้างค่านิยมในความเป็นไทย
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. การปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง
4. การสร้างค่านิยมในการพึ่งตนเอง
5. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
6. ความมั่นคงของชาติ
7. การทำลายการปลูกพืชเสพติดและการปลูกพืชทดแทน (กรมสามัญศึกษา,

2531 : 8)

4. โครงการเสมาพัฒนาชีวิต

โครงการเสมาพัฒนาชีวิตเป็นโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการจัดขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการรณรงค์ให้นักเรียนหญิงในภาคเหนือ ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มากขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนหญิงที่มีความเสี่ยงสูงต่อการที่จะถูกชักนำไปประกอบอาชีพอันไม่พึงประสงค์ กระทรวงศึกษาธิการได้สั่งการให้นำนักเรียนหญิงเหล่านี้เข้าฝึกอบรม โดยร่วมกับกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา จัดฝึกอบรมใน “โครงการเสมาพัฒนาชีวิต” เพื่อเป็นพื้นฐานในการอยู่ประจำและรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เป็นการเตรียมตัวก่อนเข้าเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ในด้านวิชาอาชีพขั้นพื้นฐาน เมื่อจบการฝึกอบรมแล้วได้นำนักเรียนหญิงกลุ่มดังกล่าวเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นนักเรียนประเภทประจำ สอนวิชาสายสามัญ โดยเน้นวิชาอาชีพให้มีรายได้ระหว่างเรียน เพื่อให้นักเรียนที่เรียนจบการศึกษาสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพในทางสุจริต นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้จัดตั้งกองทุน “เสมาพัฒนาชีวิต” ขึ้น เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย กระทรวงศึกษาธิการได้ทำการสำรวจภูมิสำเนาหญิงบริการจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยคอมพิวเตอร์ ทำให้ได้ชื่อหมู่บ้าน ตำบล ที่มีผู้ไปประกอบอาชีพกั้นมาก สถิติดังกล่าวได้ถูกนำมาตรวจสอบซ้ำกับข้อมูลผู้เป็นโรคทางเพศสัมพันธ์ และยาเสพติด ทำให้ได้บริเวณเป้าหมายที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาคือ จังหวัดเชียงราย พะเยา ลำปาง แพร่ เชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน โดยกำหนดพื้นที่ให้บริการแต่ละปีดังนี้

ตารางแสดงพื้นที่บริการโครงการเสมาพัฒนาชีวิต (กองการศึกษาพิเศษ, 2540)

ที่	จังหวัด	ปีการศึกษา			
		2538	2539	2540	2541
1.	เชียงราย	150	155	150	100
2.	พะเยา	80	75	70	70
3.	ลำปาง	60	80	70	70
4.	น่าน	20	20	30	40
5.	แพร่	40	30	30	40
6.	เชียงใหม่	80	80	80	100
7.	ลำพูน	40	30	30	40
8.	แม่ฮ่องสอน	30	30	40	40
	รวม	500	500	500	500

ครูในโรงเรียนบริเวณเป้าหมาย ได้รับมอบหมายภารกิจลับ ที่จะต้องเฝ้าระวังเด็กหญิงจบชั้นประถมปีที่ 6 ที่มีความเสี่ยงสูง ที่จะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองพิเศษ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

1. เด็กในครอบครัวหรือชุมชนที่มีผู้เคยไปประกอบอาชีพธุรกิจทางเพศมาก่อน
2. เด็กในครอบครัวและชุมชนที่ ยากจน
3. เด็กที่ผู้ปกครองติดยาเสพติด ติดคุก หรือป่วยหนัก
4. เด็กกำพร้า ครอบครัวหย่าร้าง ซึ่งขาดผู้อุปการะ

2. การรับเข้าโรงเรียนประจำ นักเรียนหญิงจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความ
 เลี้ยงสูงที่สุด 500 คน ที่สมัครใจจะได้รับการส่งตัวไปเรียนประจำในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
 และราชประชานุเคราะห์ (โรงเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว)
 19 แห่ง ดังนี้

ตารางแสดงจำนวนนักเรียนแยกภูมิภาคและปีการศึกษาโครงการเสมาพัฒนาชีวิต

ที่	โรงเรียน	ภูมิภาค	ปีการศึกษา 2538		ปีการศึกษา 2539		ปีการศึกษา 2540		ปีการศึกษา 2541	
			จำนวน	รวม	จำนวน	รวม	จำนวน	รวม	จำนวน	รวม
1.	ศึกษาสงเคราะห์แม่เงิน	- อ.ปานดง จ.เชียงราย - กิ่ง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย - อ.เชียงแสน จ.เชียงราย - กิ่ง อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย - อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย - อ.เวียงชัย จ.เชียงราย - อ.แม่สรวย จ.เชียงราย - อ.พญาเม็งราย จ.เชียงราย - อ.เทิง จ.เชียงราย	10 10 10 10 - - - - 40	- - - - - - - - -	10 10 10 10 - - - - 40	- - - - - - - - 40	10 10 - 10 10 - - - 40	- - - - - - - - -	5 5 - 5 5 5 5 5 5	- - - - - - - - 40
2.	ศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์	- อ.แม่เงิน จ.เชียงราย - อ. เมือง จ. เชียงราย	10 -	10 -	10 -	10 -	10 -	10 -	5 -	- 40
3.	ศึกษาสงเคราะห์ตาก	- อ.เมือง จ. เชียงราย - อ.เถิน จ. ลำปาง - อ.แม่พริก จ. ลำปาง - อ.เสริมงาม จ. ลำปาง - อ.แม่ทะ จ. ลำปาง	10 - - - -	- - - - 10	- 5 5 - -	- - - - 10	- 5 5 5 5	- - - - 20	- 5 5 5 5	- - - - 20
4.	ศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่	- อ.พาน จ. เชียงราย	10	10	10	10	10	10	10	10
5.	ศึกษาสงเคราะห์บัวบก	- อ.เชียงของ จ. เชียงราย - อ.เชียงแสน จ. เชียงราย	10 -	- 10	10 -	- 10	10 10	- 20	10 10	- 20
6.	ศึกษาสงเคราะห์พนมทวน	- อ.เวียงชัย จ. เชียงราย - อ.เสริมงาม จ. ลำปาง - อ.แม่สรวย จ. เชียงราย	10 - -	- - 10	10 10 -	- - 20	10 - 10	- - 20	- - -	- - -
7.	ศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี	- อ.พญาเม็งราย จ. เชียงราย - อ. เมือง จ. เชียงราย	10 -	- 10	10 10	- 20	10 10	- 20	- -	- -
8.	ศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี	- อ.เทิง จ. เชียงราย	10	10	10	10	10	10	-	-
9.	ราชประชานุเคราะห์ 21	- อ.แม่สรวย จ. เชียงราย - อ.เวียงป่าเป้า จ. เชียงราย - อ.แม่ละเรียง จ. แม่ฮ่องสอน - อ.สบเมย จ. แม่ฮ่องสอน	10 10 10 10	- - - -	10 10 5 5	- - - -	- - 10 10	- - - -	- - 10 10	- - - -

ที่	โรงเรียน	ภูมิภาค	ปีการศึกษา 2538		ปีการศึกษา 2539		ปีการศึกษา 2540		ปีการศึกษา 2541	
			จำนวน	รวม	จำนวน	รวม	จำนวน	รวม	จำนวน	รวม
		- อ.แม่จัน จ.เชียงใหม่ - อ.ฮอด จ.เชียงใหม่	-	-	-	-	10	-	10	-
			-	40	-	30	-	30	10	40
10.	ราชประชานุเคราะห์ 22	- อ.แม่สาย จ.เชียงราย - กิ่ง อ.ขุนตาล จ.เชียงราย - อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ - อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	10	-	15	-	10	-	10	-
			10	-	10	-	10	-	10	-
			10	-	5	-	-	-	-	-
			10	40	5	35	-	20	-	20
11.	ราชประชานุเคราะห์ 24	- อ.เชียงคำ จ.พะเยา - อ.จุน จ.พะเยา - อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา - อ.เชียงม่วน จ.พะเยา	15	-	15	-	10	-	15	-
			15	-	15	-	15	-	10	-
			10	-	10	-	10	-	10	-
			-	40	-	40	5	40	5	40
12.	ราชประชานุเคราะห์ 23	- อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา - อ.แม่ใจ จ.พะเยา - อ.ปง จ.พะเยา - อ.เชียงม่วน จ.พะเยา	10	-	10	-	10	-	10	-
			10	-	10	-	10	-	10	-
			10	-	10	-	10	-	10	-
			10	40	-	30	-	30	-	30
13.	ศึกษาลงเคราะห์จิตศรัทธา	- อ.งาว จ.ลำปาง - อ.วังเหนือ จ.ลำปาง - อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง - อ.เมืองปาน จ.ลำปาง - อ.แม่พริก จ.ลำปาง - อ.สบปราบ จ.ลำปาง - อ.เสริมงาม จ.ลำปาง - อ.เถิน จ.ลำปาง - อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง	10	-	15	-	10	-	10	-
			10	-	15	-	10	-	10	-
			10	-	15	-	10	-	10	-
			10	-	-	-	10	-	10	-
			5	-	-	-	-	-	-	-
			5	-	-	-	5	-	5	-
			5	-	-	-	-	-	-	-
			5	-	-	-	-	-	-	-
			-	60	-	45	5	50	5	50
14.	ราชประชานุเคราะห์ 25	- อ.สอง จ.แพร่ - อ.สอง จ.แพร่ - อ.วังชิ้น จ.แพร่ - กิ่ง อ.หนองม่วงไข่ จ.แพร่ - อ.วังทอง จ.แพร่ - อ.สูงเม่น จ.แพร่ - อ.สบปราบ จ.ลำปาง	10	-	5	-	5	-	10	-
			10	-	5	-	5	-	10	-
			10	-	5	-	5	-	5	-
			10	-	5	-	-	-	-	-
			-	-	5	-	10	-	10	-
			-	-	5	-	5	-	5	-
			-	40	5	35	-	30	-	40
15.	ราชประชานุเคราะห์ 26	- อ.แม่ทา จ.ลำพูน - อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน - อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน - อ.ศีร์ษะจ.ลำพูน - กิ่ง อ.บ้านธิ จ.ลำพูน - อ.ป่าซาง จ.ลำพูน - อ.เมืองปาน จ.ลำปาง - กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน	5	-	5	-	5	-	5	-
			10	-	5	-	5	-	5	-
			5	-	5	-	5	-	5	-
			5	-	5	-	5	-	5	-
			10	-	5	-	5	-	10	-
			-	-	10	-	-	-	-	-
			-	40	-	40	-	30	5	40
1 6	ศึกษาลงเคราะห์เชียงใหม่	- กิ่ง อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่	5	-	5	-	5	-	10	-

ที่	โรงเรียน	ภูมิลำเนา	ปีการศึกษา 2538		ปีการศึกษา 2539		ปีการศึกษา 2540		ปีการศึกษา 2541	
			จำนวน	รวม	จำนวน	รวม	จำนวน	รวม	จำนวน	รวม
		- อ.แม่จัน - อ.คอยเต่า - อ.อมก๋อย - อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ - อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่ - อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่	5 5 5 - - -	- - - - - 20	20 - 5 - - -	- - - - - 30	- - - 10 10 10	- - - - - 35	- - - 10 10 10	- - - - - 40
17	ศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่	- อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ - อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ - อ.แม่สาย จ.เชียงใหม่ - กิ่ง อ.ไชยปราการ จ.เชียงใหม่ - อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่	10 10 10 10 -	- - - - 40	10 10 10 10 -	- - - - 40	10 - 10 10 5	- - - - 35	10 - 10 10 10	- - - - 40
18	ศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน	- อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน - กิ่ง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	5 5	- 10	20 -	- 20	10 10	- 20	10 10	- 20
19	ศึกษาสงเคราะห์น่าน	- กิ่ง อ.สองแคว จ.น่าน - แม่จริม จ.น่าน - กิ่ง อ.บ่อเกลือ จ.น่าน - กิ่ง อ.สันติสุข จ.น่าน - อ.เชียงม่วน จ.พะเยา - อ.ท่าวัง จ.น่าน - อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน - กิ่ง อ.บ้านหลวง จ.น่าน	5 5 5 5 - - - -	- - - - - - - 20	5 5 5 5 5 - - -	- - - - - - - 25	5 5 10 5 - 5 - -	- - - - - - - 30	5 5 10 5 - 5 - 5	- - - - - - - 40
			รวม	500	รวม	500	รวม	500	รวม	500

(กองการศึกษาสงเคราะห์ , 2542)

ระหว่างที่อยู่โรงเรียนประจำ 3 ปี นักเรียนกลุ่มดังกล่าว จะได้รับการเรียนวิชาสามัญ และฝึกฝนเกี่ยวกับวิชาชีพของ วิชาทำอาหาร วิทยายายพันธุ์พืช และวิธีใช้คอมพิวเตอร์ โดยรัฐบาลออกค่าใช้จ่ายกินอยู่ให้ทั้งหมด ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นค่าใช้จ่ายรุ่นละประมาณ 15 ล้านบาท และเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ก็จะมีงานให้ทำ หรือหาทุนให้เรียนต่อไป

3. การให้ทุนเรียนใกล้บ้าน เด็กหญิงที่มีความเสี่ยงต่ำกว่ากรณีข้างต้น จำนวน ปีละ 4,000 คน จะได้รับการจัดเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน โดยรัฐบาลจ่ายเงินทุนการศึกษาให้ ทุนละ 7,200.- บาท ต่อ 3 ปีการศึกษา คิดเป็นเงินรุ่นละประมาณ 28.8 ล้านบาท และเมื่อจบ มัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ก็จะช่วยจัดหางานหรือจัดทุนให้เรียนต่อไป

4. การเรียนพยาบาล ด้วยความร่วมมือของกระทรวงสาธารณสุข เด็กหญิงที่มีความยากลำบาก ซึ่งเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 80 คน ต่อปี ได้รับสิทธิพิเศษในการ เข้าเรียนในวิทยาลัยพยาบาล หลักสูตร 2 ปี โดยไม่ต้องสอบคัดเลือกตามปกติ และได้รับเงินยืม คนละ 30,000.- บาท ซึ่งจะต้องใช้คืนภายในระยะเวลา 4 ปี หลังจากสำเร็จไปทำงานตามสถานีอนามัยใกล้ภูมิลำเนา โครงการนี้ต้องใช้เงิน 10.5 ล้านบาท ซึ่งได้รับการบริจาคจากมูลนิธิโดยต่างประเทศไทย เป็นมูลค่า 3 ล้านบาท แล้ว

5. การศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต กระทรวงศึกษาธิการได้เตรียมรับนักศึกษาใน วิทยาลัยเกษตรกรรม สังกัดกรมอาชีวศึกษา 43 แห่งทั่วประเทศ จำนวนกว่า 40,000 คน ตั้งแต่ปี การศึกษา 2539 เพื่อรองรับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้ปกครองยากจนหรือบ้านอยู่ใน ชนบทห่างไกล เพื่อเข้าศึกษาในระดับวิชาชีพ ปวช. นักเรียนดังกล่าวจะได้รับยกเว้นค่าเล่า เรียน มีบ้านพักในวิทยาลัยให้อยู่ฟรี และมีเงินลงทุนแถมให้อีกคนละ 5,000.- บาท เพื่อให้นักเรียน ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นอาหารของตนเองระหว่างเรียน ซึ่งถ้ามีผลผลิตเหลือก็สามารถนำไปขายเป็น รายได้ ของตน เพื่อนำความรู้ไปทำมาหากินหลังจากจบการศึกษาไปแล้ว

6. การทำงานในระหว่างเรียน ด้วยความร่วมมือขององค์การยูนิเซฟ และโรงแรม ดุสิตธานี ได้เริ่มทดลองรับนักเรียนของโครงการพัฒนาชีวิต ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปฝึก งานในโรงแรมที่จังหวัดเพชรบุรี และเชียงราย เริ่มต้นในปี 2539 จำนวน 60 คน โดยมีแผนจะ ขยายไปยังโรงแรมในเครือดุสิตธานีและแควมเปนสกี ซึ่งมีกว่า 40 แห่ง ทั้งในประเทศไทยและยุโรป ระหว่างฝึกงาน 2 ปี นักเรียนกลุ่มดังกล่าวจะได้ศึกษาสายสามัญจนถึงระดับเทียบเท่ามัธยม ศึกษาปีที่ 6 ด้วยระบบการศึกษานอกโรงเรียน ใช้วิธีเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม โดยจะได้เงิน เดือนระหว่างฝึกงาน 2,000 บาท ผู้ที่มีผลการฝึกงานผ่านเกณฑ์มาตรฐานหลังการฝึกงาน 2 ปี จะ ได้รับการบรรจุเป็นพนักงานในโรงแรมเครือดุสิตธานี ซึ่งจะมีรายได้ประมาณ 5,000 - 6,000 บาท ซึ่งเป็นอัตราที่สูงมากสำหรับผู้ที่มีวัยและการศึกษาระดับเดียวกัน

การจัดให้ทำงานระหว่างเรียนนี้ กำลังพยายามทำการขยายผลโดยติดต่อกับ บริษัทอื่นอีกต่อไป

7. เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา รัฐบาลไทยได้จัดงบประมาณ 3,000 ล้านบาท ในปีงบประมาณ 2539 เพื่อให้นักเรียนระดับมัธยมปลาย หรืออาชีวศึกษาขึ้นไปได้กู้ยืม สำหรับใช้ในการศึกษาแล้วผ่อนชำระหนี้เมื่อจบและทำงานแล้ว โดยไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันและเสียดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 1 ต่อปี

วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กยากจนจากทุกจังหวัดทั่วประเทศได้มีโอกาสในการศึกษาสูงขึ้นเป็นจำนวนมาก โควตาเงินกู้ดังกล่าวได้รับการจัดสรรเพิ่มพิเศษสำหรับจังหวัดที่มีโครงการเสมาพัฒนาชีวิต

5. โครงการขยายชั้นมัธยมในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้ขยายการศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2530 เป็นต้นมา โดยสำนักงบประมาณให้ใช้งบประมาณเงินทุนอุดหนุนภายในวงเงินเท่าเดิมในระยะแรก กล่าวคือ ให้ลดการรับนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีละ 1 ห้องเรียน จนกว่าจะครบฐาน 2 ห้องเรียนทุกชั้น เมื่อเต็มรูปแล้วจะมี 18 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 630 คน โดยกำหนดระดับประถมศึกษารับนักเรียน ห้องละ 35 คน โดยให้นักเรียนอยู่แบบประจำในโรงเรียน หากมีความจำเป็นอาจจะขออนุมัติกรมสามัญศึกษา รับนักเรียนเพิ่มได้ไม่เกินห้องละ 45 คน เมื่อขยายระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประจำเขตครบแล้ว ให้กรมสามัญศึกษาพิจารณาขยายในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การขยายการศึกษาสงเคราะห์ถึงระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิต อนาคต เพื่อตนเองและชุมชนได้มากขึ้น
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ที่จะปฏิบัติตนต่อครอบครัว ชุมชน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่
ดีงาม ความสำนึกในความเป็นไทย มีความรักชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ เพื่อปฏิบัติตนในการ
ที่จะดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความมั่นคงของชาติไทยไว้ได้ตลอดไป

4. สนองนโยบายงานการศึกษาสงเคราะห์ ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนกลับไปเป็น
แกนนำหรือผู้นำของชุมชน ในด้านการพัฒนาอาชีพ และการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตน

เป้าหมาย

ด้านปริมาณ เปิดชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประจำเขต 12
โรงเรียน โดยรับนักเรียนจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อื่น ๆ ส่วนหนึ่งที่ยังไม่ได้ขยาย ชั้นมัธยม
ศึกษาเข้าเรียนด้วย ตามจำนวนที่กำหนด

ด้านคุณภาพ มุ่งเน้นวิถีชีวิตประชาธิปไตย สำนึกในความเป็นไทย ฝึก
วิชาชีพเพื่อกลับไปเป็นผู้นำชุมชน ในด้านการพัฒนาอาชีพและการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตนเอง

6. โครงการขยายชั้นมัธยมในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา

ตามที่กรมสามัญศึกษาได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานประมาณให้ดำเนิน
การขยายชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์โดยมีนโยบายดังนี้

1. ให้เพิ่มจำนวนโควตาสำหรับเด็กชาวเขาและลดโควตาสำหรับเด็กพื้นราบจากสัดส่วนเดิม 50 : 50 เป็น 70 : 30 หรือ 80 : 20
2. ร่วมมือกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการพิจารณาคัดเลือกเด็กพื้นราบเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา
3. ให้ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนโดยเน้นด้านความรักชาติ ความเป็นผู้นำ หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข คุณธรรม วิชาชีพและโภชนาการ
4. การศึกษาของเด็กชาวเขาเป็นหน้าที่ของหลายหน่วยงาน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์รับผิดชอบเฉพาะในส่วนของเด็กชาวเขาที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและจำเป็นต้องรับการสงเคราะห์ตามหลักเกณฑ์เท่านั้น (กองการศึกษาสงเคราะห์, 2542 : 16 - 17)

7. โครงการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน

1. ความหมายของการประกอบอาชีพอิสระ

ความหมายของการประกอบอาชีพอิสระของกรมสามัญศึกษา คือการรวมกลุ่มของนักเรียนเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน โดยมีการวางแผน การจัดการ และดำเนินการด้วยกลุ่มตนเอง ตามสภาพเวลา กำลัง ความสามารถ จนก่อให้เกิดคุณธรรม มีนิสัยรักการทำงานและเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

2. หลักการของการประกอบอาชีพอิสระ

ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระของกรมสามัญศึกษา มีหลักการที่สอดคล้องกับการดำเนินการ ดังนี้

1. หลักการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต ชุมชน และสังคม
2. หลักการพึ่งตนเองและควมมีอิสระแก่ตนเอง
3. หลักการจัดการ นำความรู้ และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง
4. หลักการเรียนรู้จากสภาพปัญหา สิ่งแวดล้อมและการปฏิบัติจริง
5. หลักการตัดสินใจในการเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ความสนใจ ความถนัด และความสามารถ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ

1. การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นกิจกรรมของนักเรียนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างนิสัย ทักษะคิด รู้จักคิด ทำ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นกระบวนการเสริมสร้างค่านิยมในการรู้จักทำงานเพื่อเลี้ยงชีพประกอบอาชีพสุจริต โดยเน้นอาชีพอิสระให้รู้จักคิดสร้างงานมากกว่าความใฝ่ใจในอาชีพรับจ้าง

2. การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณธรรมด้วยการปฏิบัติจริงจากการทำงานร่วมกันของนักเรียน จนเกิดคุณลักษณะความเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความซื่อสัตย์ขึ้นในตนเอง มิใช่เกิดจากการพร่ำสอนจากบิดา มารดา และครูเพียงฝ่ายเดียว

3. การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมหลักสูตรตามแนวทางแก้ปัญหาด้าน

เศรษฐกิจและสภาพสังคมปัจจุบัน เป็นวิธีการหนึ่งของการป้องกันและแก้ปัญหาการว่างงาน เป็นกระบวนการฝึกลักษณะนิสัยให้เยาวชนผู้งาน กล้าคิด กล้าตัดสินใจและกล้าทำ อย่างมีข้อมูล มีลำดับขั้นตอนและมีจิตใจที่พร้อม จะเริ่มต้นใหม่ได้อีกหลังจากวิเคราะห์ผลได้ ผลเสียจากประสบการณ์ของตนเอง

4. การพัฒนากิจกรรมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนเป็นการริเริ่มงานจากนโยบายระดับกรมสามัญศึกษา โดยเริ่มจัดเป็นกิจกรรมอิสระตามความสนใจ ให้รักเรียนรู้และเห็นประโยชน์จากการทำงาน ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนก็เร่งพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจคุณค่าของกิจกรรม โดยเลือกเนื้อหาและประสบการณ์เรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ดำเนินกิจกรรมหลายรูปแบบ ประยุกต์เป็นกิจกรรมเสริมในกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตร เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมเนตรนารี กิจกรรมพิเศษ เป็นต้น

4. หลักเกณฑ์การประกอบอาชีพอิสระ

1. โรงเรียนตั้งคณะกรรมการขึ้นประมาณ 7 คน มีหัวหน้าสถานศึกษาเป็นประธานกรรมการทำหน้าที่ควบคุมการใช้จ่ายและการดูแลรักษาเงิน รวมทั้งส่งเสริมและพิจารณาอนุมัติโครงการกรรมการควรเป็นข้าราชการครูในโรงเรียน 3 คน และเป็นบุคลากรนอกโรงเรียน 3 คน คือ นักการธนาคาร นักธุรกิจ และผู้นำชุมชน

2. ให้นักเรียนของแต่ละโรงเรียนรวมกลุ่มกัน ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เสนอโครงการอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติและจัดสรรเงินตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ ทั้งนี้ นักเรียนต้องใช้จ่ายเงินที่นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมกันลงทุนตามความสามารถของแต่ละคนก่อน ขาดเหลืออย่างไรจึงให้นักเรียนเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาให้ยืมเงินทุนจากโรงเรียนที่มีอยู่ แต่ทั้งนี้จะยืมได้ไม่เกินคนละ 500 บาท หากนักเรียนไม่รวมกลุ่มกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปจะไม่มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้ยืมเงินทุน

3. ในการยืมเงินทุนให้มีข้อตกลงกำหนดเวลาชำระเงินหรือทยอยส่งคือให้โรงเรียนเพื่อใช้เป็นทุนส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนกลุ่มอื่นต่อไป

4. โรงเรียนจัดให้มีที่ปรึกษา ผู้ตรวจสอบบัญชี ผู้รู้ในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ดูแลคุณธรรมในการทำงาน การปฏิบัติงานตามโครงการ การทำงานอย่างมีระบบ การทำบัญชี

ให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเองมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหมู่คณะและสังคมมากขึ้น อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในระบอบประชาธิปไตย

3. การดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมอาชีพอิสระในโรงเรียน ควรคำนึงถึงคุณภาพ การจัดการศึกษากล่าวคือการดูแลและส่งเสริมกิจกรรมต้องไม่ทำให้นักเรียนเสียผลการเรียน ลักษณะกิจกรรมอาชีพควรเป็นกิจกรรมง่าย ๆ มีกระบวนการไม่สลับซับซ้อนดำเนินกิจกรรมตามโครงการในระยะสั้น ๆ เป็นการลงทุนน้อยแต่ได้ผลลัพธ์เร็ว เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของนักเรียนไม่ควรเป็นกิจกรรมที่ใหญ่โตที่ต้องลงทุนสูงจนก่อให้เกิดความกังวลแก่นักเรียน

4. การจัดการเรียนการสอนในกระบวนการบริหารหลักสูตร เพื่อสร้างคุณลักษณะในการคิดสร้างงานของนักเรียน มีแนวทางในการเสริมสร้างกิจกรรม ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระดังนี้

1) กิจกรรมการเรียนการสอนทุกรายวิชาในหลักสูตร ผู้สอนอาจคิดกิจกรรมในรายวิชาของตนเองกำหนดกิจกรรมไว้ในแผนการสอน โดยกำหนดวิธีการประเมินผลอัตราการให้คะแนนตามสัดส่วนในการประเมินผล

2) ส่งเสริมให้มีในกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในสถานศึกษา มีกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมสหกรณ์ ชุมนุมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชุมนุมการท่องเที่ยว กลุ่มอาชีพอิสระ (การเกษตร คนกรรม ศิลปกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปทัศนกรรม ฯลฯ) โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษากิจกรรม ติดตามผล และประเมินผล กิจกรรม

3) กิจกรรมอิสระ ที่กำหนดเวลาไว้ในหลักสูตร โรงเรียนควรสนับสนุนให้นักเรียนผู้สนใจประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนตามความสมัครใจ สนับสนุนให้อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการเป็นผู้นิเทศ ติดตาม และรวบรวมผลงานและเอกสารต่าง ๆ ตามวิธีการและขั้นตอน

4) กิจกรรมพิเศษ เป็นกิจกรรมตามโอกาสและวาระที่เหมาะสม ซึ่งโรงเรียนสามารถจัดได้ เช่น กิจกรรมแสดงผลผลิต ผลงานที่นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องภาคภูมิใจ นอกจากเป็นการหารายได้แล้วควรเป็นกิจกรรมการประชาสัมพันธ์การส่งเสริมอาชีพอิสระในโรงเรียน เป็นการส่งเสริมบำรุงขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

การประชุมปรึกษาหารือการบันทึกข้อตกลงและมีการปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น ๆ ของนักเรียน อาจตั้งครูอาจารย์หรือผู้ที่เห็นสมควรคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

5. ให้โรงเรียนส่งโครงการที่คณะกรรมการอนุมัติและรายงานผลตามโครงการให้จังหวัดเขตการศึกษาและกรมสามัญศึกษาทราบ เพื่อพิจารณาหาทางสนับสนุนและเผยแพร่ต่อไปในกรณีที่นักเรียนนำเงินไปดำเนินการตามโครงการแล้วขาดทุนหรือไม่สามารถนำเงินที่ยืมไปส่งคืนเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วให้โรงเรียนเสนอขออนุมัติต่อคณะกรรมการ แล้วรายงานให้กรมสามัญศึกษาทราบ

6. ให้กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษาและจังหวัด นิเทศ ติดตามผล ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน ตามโครงการแล้วรายงานผลการดำเนินงาน เสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

5. การนำการประกอบอาชีพอิสระสู่การปฏิบัติ

1. การกำหนดให้มีนักการธนาคาร นักธุรกิจ ผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการนั้นเป็นการกำหนดโครงสร้างแนวปฏิบัติงานบนพื้นฐานการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จึงเป็นภาระของผู้นำหน่วยงานทางการศึกษาที่ต้องศึกษาหาวิธีที่เหมาะสมในการชักชวน โน้มน้าวนำทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะผู้นำชุมชนและผู้รู้ทางด้านการเงินและเศรษฐกิจ เข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลกิจกรรม ส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

2. การกำหนดให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม เป็นบริษัท เป็นชมรม ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เป็นการกำหนดกรอบไว้ให้นักเรียนฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม เพราะการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยร่วมคิดร่วมทำงานกับคนอื่น ย่อมทำให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดปรับปรุงตนได้หลายแง่มุม อีกประการหนึ่ง โดยทั่วไปเป็นที่ยอมรับกันว่า การเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้คนไทยทำงานเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ตรงกับสภาพความต้องการจำเป็นของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้การทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดระบบการจัดการ ระบบการวางแผนงาน ระบบการปรึกษาหารือ ระบบการประชุม ระบบอภิปรายเสนอเหตุผลข้อมูลเพื่อหาข้อยุติ ซึ่งจะเป็นขั้นตอนและกระบวนการทำงานที่ทำให้เกิดระบบการบันทึกช่วยจำข้อตกลงต่าง ๆ ไม่เหมือนกับงานเดี่ยว ๆ คนเดียวที่คิดจะเลิกทำเมื่อไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีระบบ จะเห็นได้ว่า การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วย